
VALLÁSTUDOMÁNYI SZEMLE

Hungarian Journal of Religious Studies

XVIII. ÉVFOLYAM 2. SZÁM

2022

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM

VALLÁSTUDOMÁNYI SZEMLE
HUNGARIAN JOURNAL OF RELIGIOUS STUDIES

Vallástudományi folyóirat
Megjelenik évente kétszer
Tizennyolcadik évfolyam, 2022/2. szám

Kiadja: Károli Gáspár Református Egyetem, Budapest,
együttműködésben a Magyar Vallástudományi Társasággal
Alapító főszerkesztő: Bencze Lóránt

Főszerkesztő: Vassányi Miklós
Főszerkesztő-helyettes: Fülöp József

Szerkesztők:
Tóth Anna Judit (Tanulmányok)
Németh György (Forrás)
Adamik Tamás (Disputa)
Sarnyai Csaba Máté (Műhely)
Bakos Áron (Hírek): aron.bakos@ubbcluj.ro
Tamási Balázs (Recenziók): tamasib@or-zse.hu

Szerkesztőbizottság:
Bugár István, Fröhlich Ida, Heidl György, Hoppál Mihály, Horváth Géza, Horváth Orsolya,
Frazer-Imregh Monika, Kendeffy Gábor, Kovács Ábrahám, Máté-Tóth András,
Mezei Balázs, Pecsuk Ottó, Ruzsa Ferenc, S. Szabó Péter, Sepsi Enikő, Szentpétery Péter,
Török László, Voigt Vilmos, Zentai Tünde, Zsengellér József

A szerkesztőség címe:
1088 Budapest, Reviczky utca 4.
Tel: 1/483-2900
E-mail: vallastudomanyiszemle@kre.hu
„Hírek” és „Recenziók” rovatunk szerkesztői közvetlenül is fogadnak kéziratokat
a fent jelölt e-mail-címeiken.

A folyóirat online elérhetősége: kre.hu/vallastudomanyiszemle
Stíluslap: btk.kre.hu/images/doc/Stiluslap-Vallastudomanyi-Szemle.pdf
Kéziratokat nem őrzünk meg, és nem küldünk vissza.

ISSN 1786-4062 (nyomtatott)
ISSN 2939-6336 (online)

A kiadásért felel: Dr. habil. Horváth Géza,
a KRE Bölcsészet- és Társadalomtudományi Karának dékánja
A folyóirat 30% kedvezménnyel megvásárolható a Gondolat Kiadó honlapján:
gondolatkiado.hu

A tipográfiai tervet Pintér Zoltán készítette
Nyomdai előkészítés: Gondolat Kiadó

TARTALOM

Lectori salutem!	5
TANULMÁNYOK	
ZSENGELLÉR JÓZSEF: A Pentateuchus-kutatás új iránya	9
BÉKEFI BÁLINT: „Ádám” a Hóseás 6,7-ben: a személynévi értelmezés védelmében	36
HEIDL GYÖRGY: Természetellenes halál, természetes gyász: Augustinus, a szír Rufinus és Órigenés	51
SCHILLER VERA: Néhány szó a késő antik vallásgyakorlatról. A győzelmes keresztény hit és az utóvédharcát vívó pogány vallás küzdelme	65
BAKTI JUDIT: István király <i>Intelmeinek</i> forráshasználata a Szentírás tükrében	86
TÉZER ZITA: A XIX. századi afrokubai <i>santería</i>	112
FORRÁS	
VASSÁNYI MIKLÓS: A <i>Fokozatok Könyvének 12. homíliája</i> mint Ál-Areopagita Dénes ekkleziológiájának előfutára – bevezető tanulmány a 12. <i>Homília</i> fordításához	127
<i>Fokozatok könyve</i> : 12. homília: Az egyház rejtett és nyilvános szolgálatáról	135
FRAZER-IMREGH MONIKA: Lorenzo della Volpaia asztrológiai órájának leírása Angelo Poliziano levelében (IV, 8.). Bevezetés forrásközléshez	141
ANGELO POLIZIANO: <i>Levél Francesco della Casához</i> (<i>Levelek</i> IV, 8)	146
DISPUTA	
ADAMIK TAMÁS: Hilarius második himnusza: <i>De resurrectione carnis – A test feltámadásáról</i>	153
MŰHELY	
PECSUK OTTÓ: Kálvin és a <i>philosophia Christiana</i>	167

HÍREK

- Térszakralizáció a dunai provinciákban. Beszámoló a szegedi szentély-konferenciáról (T. Szabó Csaba) 179
- Beszámoló az *Egyházak, vallások és kultúrák Latin-Amerikában a prekolumbián kortól a XXI. századig* című konferenciáról (Pető László) 182
- Povedák István előadása a kereszténységről és az alternatív vallásosságról (Lipták Noémi) 184
- Beszámoló a *Kereszténység és iszlám* című műhely-konferenciáról (Újlaki-Nagy Réka) 186
- Alsópapság és helyi vallás a 16–20. századi Európában. Beszámoló az MTA-ELTE Lendület Történeti Folklorisztikai Kutatócsoport és az ELTE Folklore Tanszék által rendezett nemzetközi konferenciáról (Bárh Dániel) 189
- Beszámoló a Magyar Patrisztikai Társaság XXI., *Az ókeresztény kultúra aktualitása* című országos konferenciájáról (Császárné Guth Bernadett) 196

RECENZÍÓK

- Hoppál Bulcsú – Szilágyi Zsolt (szerk.): *Születés a halálban: Vallás és megújulás.* Budapest, Magyar Vallástudományi Társaság – L'Harmattan Kiadó, 2021. (Óbis Hajnalka) 203
- Zsengellér József (szerk.): *A nagy zarándok végleg célhoz ért. Tanulmányok Xeravits Géza emlékére 50. születésnapja alkalmából.* Budapest, Magyar Hebraisztikai Társaság – L'Harmattan, 2021. (Montskó Benjámín) 208
- Simonné Pesthy Monika: *Vértanúk és keresztény identitás a IV. századi görög enkómionokban.* Budapest, Corvina, 2021. [A. Gergely András] 214
- Simon Róbert: *Buddha vagy Jézus? Barlaam és Jozaphát a vallások keresztútján.* *Fontes Orientales.* Budapest, Corvina, 2017. [A. Gergely András] 220
- Ungvári Tamás: *A Gólem és a prágai rabbi – Okkultizmus, hermetizmus, kabbala.* Budapest, Scholar Kiadó, 2019. (Balássy-Berezvai Szénia) 223
- Philip F. Esler: *Babatha's Orchard: The Yadin Papyri and an Ancient Jewish Family Tale Retold.* Oxford, Oxford University Press, 2017. (Barta Péter) 230
- Farkas Attila Márton – Tenigl-Takács László (ford.): *Jóga-szútra. A Patandzsalinak is nevezett Ananta tanítása a tudat leigázásáról Agnidatta és Gópála fordításában és magyarázataival.* Budapest, A Tan Kapuja, 2022. (Bialkó László Gergő) 235
- Alácsi Ervin János – Németh Bálint (ford.): *Johannes Scotus Eriugena: A szellem sasmadarának hangja. Homília Szent János evangéliumának prológusához.* Gödöllő, Sursum Kiadó, 2018. (Berei Boglárka) 238

LECTORI SALUTEM!

A tizennyolcadik évfolyamával lassan nagykorúságába lépő *Vallástudományi Szemle* 2022. évi második számát veheti most kézbe a közönség, illetve első alkalommal köszönthetem az Olvasót a *Szemle* „Tanulmányok” rovatának szerkesztőjeként.

Jelen számunkban hat tanulmány kapott helyet, melyek térben és időben is tág tematikát fognak át. Zsengellér József tanulmányában a Pentateuchus-kutatás mai irányait tekinti át, a szamaritánus Pentateuchus szerepét keresve a Tóra kialakulásának folyamatában. Békefi Bálint Hóseás 6,7 versét vizsgálja filológiai alaposággal, amellezt érvelve, hogy az „Ádám” személynévként értelmezendő e szöveghelyen, nem pedig köznévként vagy helynévként. Heidl György írása Szent Ágoston homíliái alapján elemzi az egyházatya részben Szent Ambrussal szemben megfogalmazott álláspontját a halál természetellenességéről és a gyász természetességéről, amely illeszkedik az áteredő bűn ágostoni értelmezéséhez. Schiller Vera összefoglalásában a pogány vallás végnapjait mutatja be a nikaiai zsinattól az athéni „Akadémia” megszűnéséig tartó korszakban, valamint az újplatonikus iskola utolsó nemzedékeinek sorsát a meggyilkolt Hypatiával a középpontban. Bakti Judit István király *Intelmeinek* forráshasználatát vizsgálja a szöveg legfontosabb forrása, vagyis a Szentírás tükrében. Tézer Rita tanulmánya pedig az afrokubai vallások történetéhez ad kalauzt, bemutatva az afrikai-katolikus szinkretizmus talaján megszülető *santería* történetét, a szigeten gyakorolt formáit, bevezetőt nyújtva e vallás istenvilágába, rítusaiba.

„Forrás” rovatunkba jelen számban két szöveg fordítása és az értelmezésüket segítő kísérőtanulmányok kerültek be. Vassányi Miklós a 400-as évek környékére datálható, anonim *Fokozatok könyve* című szír szöveg 12. homíliájának fordítását közli, amely témáiban Ál-Areopagita Dénes ekkleziológiája előfutárának tekinthető. Ezt követi Frazer-Imregh Monika fordítása és kísérőtanulmánya, amely Angelo Poliziano IV, 8. leveléből közli Lorenzo della Volpaia asztrológiai órájának leírását – s amely még a magyar vonatkozásokat sem nélkülözi.

„Disputa” rovatunkban Adamik Tamás Hilarius *De resurrectione carnis* című, második himnuszát elemzi értő alapossággal, előző számunkban megjelent értekezésének folytatásaként. A „Műhely” rovat pedig e számban Pecsuk Ottó írásán keresztül mutatja be Kálvin és a keresztény filozófia kapcsolatát, átfogó képet adva a kálvini életműről, a kálvini teológia fontosabb súlypontjairól. Kötetünket ezúttal is az elmúlt időszak legfontosabb, folyóiratunk témájába vágó konferenciáiról beszámoló „Hírek” és a „Recenziók” zárják.

Jó olvasást kíván

Tóth Anna
rovatvezető